

DE VLAARDINGSE BRANDWEER

Ruim 400 jaar strijd tegen de rode haan

C. W. Verhulst

De vlaardingse brandweer bestaat sinds 1965 uit vrijwilligers met een kern van beroepspersoneel. Voordien waren er uitsluitend vrijwillige brandweerlieden, terwijl onze stad in de vorige eeuw ook een periode gekend heeft van een zogenaamde aangewezen brandweer. Over de geschiedenis van het plaatselijk brandweerkorps, één van de oudste instellingen ten dienste van de gemeenschap, gaat dit artikel.

Brandbestrijding door burgers

'Dat sweer ik, burger ende poorter der steede Vlaardinge, d'Overheyd derselver steede gehouw ende getrouw te sijn, alle behoorlijk respekt, eere ende gehoorsaamheyt te bewijzen in saecken die regt en billijk sijn, dese stadt te helpen beschermen ende bewaren...' aldus luidde de poorterseede¹. Door deze belofte stelde de nieuwe burger zich sedert 1555 niet alleen onder de bescherming van de stad maar verbond zich tevens hulp te verlenen in geval van brand en oproer. Deze verplichte hulp bij brand voorkwam niet dat op 2 juni 1574 de stad als gevolg van oorlogshandelingen nagenoeg afbrandde. Het eeuwenoude verhaal dat snode Schiedammers dat op hun geweten zouden hebben kan niet langer in stand worden gehouden. Nieuwe onderzoekingen hebben uitgewezen dat de stadsbrand in 1574 eerder het werk is geweest van rondtrekkende Geuzen, die in het begin van de 80-jarige oorlog de lage landen eveneens onveilig maakten². Het belang van een goede brandpreventieregeling was voor de vlaardingse burgers nu zonneklaar...

In het eerste keurboek, dat na de grote brand van 1574 werd geschreven, nemen de brandkeuren (brandverordeningen) dan ook een vooraanstaande plaats in. De burgers waren verplicht in geval van brand onmiddellijk alarm te slaan en emmers met water voor hun deur te zetten. Deze brandemmers werden door de plaatselijke overheid aan huiseigenaren ter beschikking gesteld³. 'Als 't brant is, soo sullen alle manspersonen ten brande coomen, soo wanneer de clocke geclept wordt ende sullen de vraspersonen die om-

trent de brant sijn, mede gehouwen wesen water te haelen'⁴. Sinds 1590 werden bovendien brandemmers voorzien van een 'eygen merck op 't Stadthuys' bewaard. Ook plaatste het stadsbestuur in het midden van de 17de eeuw op verschillende plaatsen in de stad houten waterbakken, waaruit bluswater kon worden geput. De angst voor een stadsbrand was nog alom aanwezig. Men zag er zelfs niet tegenop uitbreiding van een brand te verhinderen door 'huijsen om te werpen ende af te breecken'⁵. Deze maatregel gaf blijkbaar weleens aanleiding tot moeilijkheden want er gold een verbod 'ten brande te coomen met eenich geweer ogte beslagen wapenen op boete van twee ende veertich stuvers'⁶.

Om naleving van de stedelijke brandkeuren te controleren, verordonneerde het stadsbestuur op 10 januari 1586 dat in de maanden mei en december brandschouwen (inspecties) door de leden van de stadsrechtbank bij huizen en werkplaatsen gehouden zouden worden. Zonodig namen zij maatregelen die het uitbreken van brand moesten voorkomen. Als attractie was aan deze schouwen verbonden 'ene redelijcke maeltijt te verteren tot laste van de Stadt'⁷. Deze, zeker voor die tijd ingrijpende reglementering heeft helaas niet kunnen voorkomen dat op 16 maart 1606 een zware brand een aantal huizen op de Kortedijk in de as legde...

Op 13 mei 1741 werd door het stadsbestuur de eerste volledige keur vastgesteld, aangezien 'in veele pointen geene genoegsaam voorsieninge is gedaan'⁸. Het 'kollegie van brandmeesters' kreeg de leiding tijdens het blussingswerk. Zij waren echter verplicht de bevelen van de 'burgemeesteren' op te volgen. De vier brandmeesters droegen als onderscheidingsteken een stok van ca twee meter lang in de hand welke aan de bovenzijde beschilderd was met het stadswapen. Bovendien prijkte aan hun woning een houten bord waarop een brandemmer was afgebeeld, en een aanduiding van zowel de brandmeestersfunctie als de brandspuit waartoe zij behoorden. Elke brandmeester kreeg de leiding over een ploeg pompers, slangendragers en waterscheppers, die te zamen een brandspuit bedienden. De uitvinding van deze slangenbrandspuit in 1673 door de Amsterdammer Jan van der Heijden was een belangrijke verbetering in de strijd tegen de rode haan. Voor de berging van het brandspuitmateriaal werden

zogeheten spuihuisjes op diverse plaatsen in de stad gebouwd. Ook de klapwakers en de torenwachter vervulden bij brand een belangrijke taak. De klapwakers, die 's nachts een gedeelte van de politietaak overnamen, werden aangewezen om in geval van brand het brandweerpersoneel te waarschuwen. 's Nachts moest bovendien de torenwachter elk half uur een rondje om de omloop van de toren maken om zo tijdig een eventuele brand te kunnen opmerken. Bij ontdekking daarvan moest hij een lantaarn aan die zijde van de toren uithangen waar de brand gesignaleerd was en zolang alarm blazen totdat er hulp toeschoot⁹. Tevens moest dan de koster van de Grote Kerk de brandklok luiden.

In 1779 volgde een keur die eisen stelde aan de bouw van huizen. Nieuwe huizen mochten alleen nog uit steen opgetrokken en met dakpannen bedekt worden. De bestaande houten huizen die met riet waren afgedekt, mochten slechts na toestemming van het stadsbestuur blijven staan. De franse tijd bracht ook op het gebied van de brandweerorganisatie de nodige verandering te weeg. In 1795, het eerste jaar van de bataafse vrijheid, stelde de municipaliteit een nieuwe keur samen met niet minder dan 46 artikelen. . . Ook na de franse tijd bleef deze brandkeur van kracht. Om aan deze verordening een grotere bekendheid te geven, werd zij begin 1814 in druk uitgegeven. Vlaardingen was in die jaren in het bezit van 4 slangenbrandsputten. Deze vonden onderdak in de spuihuisjes in de Waalstraat (de grote en kleine spuit), aan de Afrol (de middelsput) en bij de touwbaan in de Baansteeg (de baansput). Bij iedere spuit waren ingedeeld: 2 brandmeesters, 8 hoofdlieden en 80 manschappen. Met andere woorden, 360 Vlaardingers waren direkt betrokken bij brandbestrijding, dat was bijna 14 procent van de totale bevolking. . .

Als gevolg van de grote stadsuitbreidingen in de negentiende eeuw nam het brandgevaar toe. Het aantal brandsputten werd met zes draagbare spuitjes vergroot. Elke spuit was voorzien van één der eerste zes letters van het alfabet. De mobiele apparatuur werd bediend door werklieden van gemeentewerken. In geval van brand moesten alle draagbare spuitjes onmiddellijk worden ingezet. Tot 1886 hebben deze spuitjes dienst gedaan¹⁰. Eén ervan was eigendom van burgemeester H. L. van Linden van den Heuvell. Bij diens vertrek in 1850 keurde de gemeenteraad het

voorstel goed om dit spuitje tegen de taxatiewaarde van 40 gulden over te nemen 'om te dienen op den stadstoren met de aldaar steeds aanwezige waterbak ten dadelijke gebruike bij onverhoopte brand'¹¹. Het bedienen van het brandblusmaterieel vergde een toenemende mankracht. De 'Verordening op de inrigting, de verpligting der Ingezetenen tot het verlenen van persoonlijke diensten bij en de bediening van de brandblusmiddelen te Vlaardingen' van 1857 verplichtte alle mannen tussen de 16 en 65 jaar assistentie te verlenen bij brand. Hiermee begon het tijdperk van de 'aangewezen brandweer'. Door het betalen van 10 gulden per jaar kon men zijn plicht afkopen¹². Het aangewezen personeel was bovendien verplicht vier maal per jaar de brandsputten te beproeven op hun goede werking. De stadsomroeper ging hiertoe de stad door om het tijdstip aan te kondigen. De avond tevoren hielden de brandmeesters zitting op het stadhuis om de bezwaren aan te horen van hen die verhinderd waren aan deze beproeving deel te nemen.

Georganiseerde brandbestrijding

Een grote brand aan de Maassluisdijk in de timmermanswerkplaats van J. H. Capellen, die om 10 uur 's avonds van de 30ste augustus 1872 uitbrak en waarvan het blussen duurde tot de volgende ochtend zes uur, deed de tekortkomingen in de organisatie sterk naar voren komen. Voor vele stadgenoten was de dienst bij de brandsputten te zwaar gebleken en een groot aantal spuitgasten verloor tijdens het blussen van deze langdurige brand de moed en ging 'kalm op de spuiten zitten aleer de brand was geblusht'¹³. Dat deze dienstweigering niet naar de zin was van het college van brandmeesters behoeft geen nader betoog. Ook het stadsbestuur was ontstemd. Om die manschappen te belonen, die wel hun diensten naar behoren hadden verricht, besloot het bestuur hen 15 cent per uur per man uit te betalen. Ook tijdens de brand was er goed voor de spuitgasten gezorgd, want volgens een ingediende rekening bedroeg het bedrag aan geleverd brood en bier 50 gulden en 70 en een halve cent¹⁴. Voor alle betrokkenen was het duidelijk dat de organisatiestructuur veranderd diende te worden. Met ingang van 1 januari 1874 werd de nieuwe Verordening op de Brandweer van kracht. Het 'aangewezen brandweerpersoneel' werd massaal ontslagen. Belangstellenden

Vlaardingsekerk na de stadsbrand van 1574. Fantasieprent van Octave DeConinck.

werden direkt opnieuw in dienst genomen. De organisatievorm werd drastisch gewijzigd. Aan het hoofd stond nu een opperbrandmeester, bijgestaan door 2 brandmeesters en 4 hoofdlieden. De hoofdlieden hadden elk de leiding over een slangenbrandsputploeg. Zo'n ploeg bestond uit 50 à 60 personen, die dienst deden als pijphouders, pompers, opzichters van de slangen, lantaarndragers, boden enzovoort. Als uiterlijk teken droegen de brandmeesters bij brand en oefeningen de al eerder genoemde brandmeesterstokken. Die van de opperbrandmeester was aan de bovenzijde voorzien van een vergulde bal. Het overige per-

soneel droeg een armband waarop het teken van de spuit was aangebracht. Van enige beschermende kleding was in die tijd geen sprake. Ondanks deze ingrijpende reorganisatie bleven de brandbestrijders vrijwilligers. Pas bijna 100 jaar later zouden de eerste beroepskrachten aangetrokken worden. Aanvankelijk kwamen de aanmeldingen van vrijwilligers langzaam binnen, maar toen op 20 november de stand werd opgemaakt, bleken er zich 230 man te hebben aangemeld. In een vergadering van het college van brandmeesters op 27 november ging men over tot het indelen van de manschappen. Het opkomen bij brand werd als van-

ouds gemeld door het luiden van de brandklok in de toren op de Markt. Ook brandpreventie nam in de nieuwe verordening een vooraanstaande positie in: bakkers, kuipers, smeden en waterstokers moesten elke drie maanden bij de wijkbrandmeester een verklaring afgeven dat hun schoorsteen aan de 'eischen van reinheid' voldeed. De brandmeesters zouden deze verklaringen regelmatig controleren tijdens de brand-schouwen¹⁵.

Het stadsbestuur besloot in 1884 tot het oprichten van een drinkwaterleidingbedrijf. Dit bood nieuwe mogelijkheden voor verbetering van de brandbestrijding door brandkranen op het drinkwaterleidingstelsel aan te sluiten. Nadat de brandmeesters zich hadden laten informeren in Rotterdam, waar het systeem al enkele jaren naar wens functioneerde, besloot de raad dit ook in Vlaardingen toe te passen. De brandweer werd hierdoor niet langer afhankelijk van het zogeheten open

water. Op tientallen plaatsen in de stad werden ondergrondse brandkranen geplaatst. De proef op 23 februari 1886 werd een groot succes¹⁶.

Na een aantal betrekkelijk brandvrije jaren brak in de avond van 30 mei 1884 brand uit bij de firma Joost Pot in een loods op de scheepstimmerwerf nabij het Oosterhoofd. Hoewel aanvankelijk gevreesd werd voor een totale verwoesting van het bedrijf, kon de brand door snel ingrijpen van de brandweer beperkt worden tot de loods. Eerst de andere avond om 9 uur kon de laatste spuit inrukken. Aan vergoedingen werd de gemeentekas na deze brand voor een bedrag van 598 gulden en 30 cent aangesproken, een voor die tijd zeer aanzienlijke som! Van een grote omvang was de brand op 25 augustus 1888 in de tabaksfabriek 'De Zeeman' van de firma W. J. van der Boor aan de Hoogstraat. Deze brand, midden in de stadskern, liet zich eveneens zeer ernstig aanzien. Het pand brandde

De oudste foto van een uitgebrand pand in Vlaardingen: firma A. W. Schippers, Koningin Wilhelminahaven z.z., 1907.

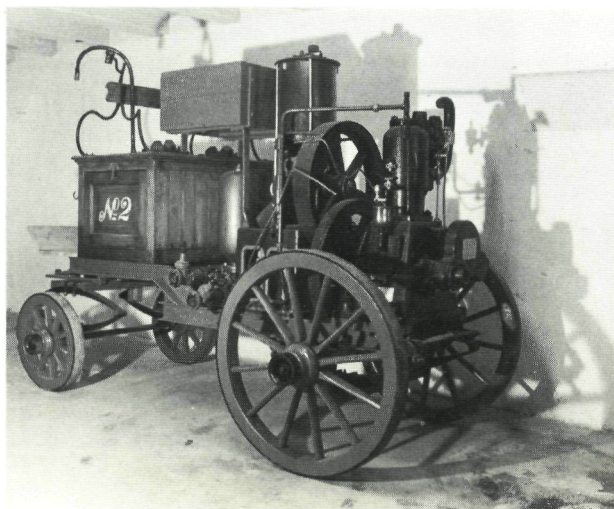
helemaal af. Ternauwernood konden de omliggende panden behouden blijven. Deze brand maakte grote indruk in Vlaardingen. Stadgenoot IJsbrand Goudsward maakte er zelfs een gedicht op¹⁷.

In maart 1905 werd door burgemeester en wethouders aan het college van brandmeesters meegedeeld dat opperbrandmeester Joh. van den Berg eervol ontslag was verleend. De brandmeesters werden verzocht een voordracht te maken voor een nieuwe opperbrandmeester. Echter, uit onvrede over hun aanbeveling besloten burgemeester en wethouders de directeur van gemeentewerken, D. Koomen, als tijdelijk opperbrandmeester aan te wijzen. In een speciale vergadering besloten de brandmeesters met deze benoeming niet akkoord te gaan, omdat zij in strijd was met de brandweerverordening van 1886¹⁸. Indien het stadsbestuur het besluit handhaafde dan zouden de brandmeesters collectief ontslag nemen. Toen waren de poppen aan het dansen. In een bijzondere bespreking van burgemeester en wethouders met een deputatie van de brandmeesters werd uiteindelijk een compromis gesloten: de benoeming van D. Koomen werd ingetrokken en de brandmeesters zouden een nieuwe voordracht indienen. Uiteindelijk werd de eerste persoon op deze gewijzigde voordracht, aannemer D. L. Baauw, tot opperbrandmeester benoemd. De vrede was weer getekend¹⁹.

Na uitvoerige besprekingen in het brandmeesterscollege en met burgemeester Pier Pruis en na het bijwonen van verschillende demonstraties in Rotterdam werd in 1907 de eerste brandspuit met motoraandrijving en paardentractie aangeschaft voor 3.356 gulden²⁰. Leverancier was Machinefabriek Van der Ploeg uit Grouw. Met de plaatselijke stalhouder Boer werd afgesproken dat hij bij brand en tijdens oefeningen paarden beschikbaar zou stellen tegen een vergoeding van 2 gulden per keer. Later werd dit 5 gulden voor een oefening en 7 gulden bij brand²¹. Op 5 juni werd de nieuwe spuit gedemonstreerd: eerst op de Markt en later elders in de stad. De nieuwe aanwinst werd ondergebracht in het spuihuis in de Bleekstraat. Een andere belangrijke verbetering in 1907 was de aansluiting van de woningen van de brandmeesters via een telefoonkabel op 'eene electrische schelinrichting'. Vanuit het politiebureau op de Markt konden de brandbellen in werking gesteld

worden. Het overige brandweerpersoneel bleef gealarmeerd worden door het luiden van de klok van de Grote Kerk en hoornsignalen en getrommel van een drietal tamboers²². Eerst in 1920 werd bij 32 andere brandweerlieden eveneens een alarmbel geïnstalleerd. De Rijkstelegraafdienst presenteerde de gemeente hiervoor een nota van 15 gulden per aangelegde bel²³. In het daaropvolgende jaar werd het luiden van de klok van de Grote Kerk gestaakt 'omdat er door het luiden der klok te veel volk op den been kwam'²⁴. Het college van brandmeesters verzocht in augustus 1907 het voorste gedeelte van het pand Markt, hoek Schoolstraat (ooit gebouwd als Openbare Burgerschool) geschikt te maken als spuihuis. Het gemeentebestuur stemde hiermee in. Korte tijd later werd dit nieuwe brandweeronderkomen in gebruik genomen. In latere jaren werd de voorgevel nog enkele malen gewijzigd en voorzien van 2 royale dubbele deuren. De tweede motorspuit, die in 1912 bij dezelfde fabrikant werd aangekocht, had een grotere capaciteit. Het vermogen van de motor was 20 pk, de waterverplaatsing bedroeg 750 liter per minuut. Voor deze spuit werd 5.700 gulden betaald²⁵. De eerste demonstratie had ook nu weer plaats bij de toren op de Markt. De brandmeesters P. van den Berg en J. Griffijn, die op de omloop van de toren stonden, moesten snel wegspringen om niet te worden natgespoten. Het water reikte zelfs tot aan de wijzerplaten! De

De eerste vlaardingse motorspuit uit 1907.

motorspuit werd later op een chassis geplaatst en heeft tot even na de tweede wereldoorlog dienst gedaan²⁶.

Ook bij brand in naburige gemeenten werd regelmatig assistentie verleend. Zo riep in de nacht van 4 op 5 mei 1916 de burgemeester van Maassluis de hulp in van de vlaardingse brandweer. Een grote uitlaande brand in de Eerste Nederlandsche Vensterglasfabriek aan de Adriaan van Heelstraat kon zonder assistentie niet bedwongen worden. Naast een waarderende brief van het maassluisse gemeentebestuur kregen de spuitgasten vijftig gulden aangeboden door de dankbare bedrijfsdirectie. Het geldbedrag werd onder de 8 spuitgasten verdeeld²⁷. Het bestuur van deze buurgemeente kreeg voor deze bijstand een rekening gepresenteerd van in totaal 62 gulden en 3 cent, met inbegrip van het 'droogen der slangen'²⁸. Het zou niet bij deze ene hulpverlening in de gemeente Maassluis blijven. De brand-

De 12-meter hoge brandladder uit 1912.

De brandmeesters tijdens het jaarlijkse reisje naar Zandvoort, 1915.

weer van Vlaardinger-Ambacht werd eveneens zo nu en dan de helpende hand toegestoken. In 1931 werd zelfs in één nacht tot driemaal toe assistentie verleend. Deze hulp kreeg nog een minder fraaie nasleep. In de Nieuwe Vlaardingsche Courant verschenen ingezonden brieven over vermeend buitensporig gebruik van consumpties²⁹.

Vlaardingen breidde zich in de loop van de twintiger jaren sterk uit in westelijke richting. Het gemeentebestuur ontwierp plannen om ook in dat nieuwe stadsdeel een spuihuis te bouwen. Het college van brandmeesters voelde meer voor de aanschaf van een automotorspuit en kreeg toestemming zich op dit gebied te oriënteren. Burgemeester en wethouders waren niet helemaal overtuigd door hun argumenten, want het college wilde van de brandmeesters ook een kostenraming ontvangen voor de bouw van een spuihuis in de Groen van Prinstererstraat³⁰. Drie brandmeesters bezochten de brandweerkazerne van Zaandam waar reeds een autospuit in gebruik was. De inmiddels naar Apeldoorn verhuisde firma Van der Ploeg, die door de brandweer op de hoogte was gesteld van hun wensen, diende een offerte in. Aangeboden werd een T-Ford-chassis met hierop gebouwd een motor voor aandrijving van de bluspomp, met een capaciteit van 800 tot

Het uitgebrande winkelpand van herenmodezaak L. Hakbijl aan de Brede Havenstraat, 1929.

1.000 liter per minuut. De prijs bedroeg 4.600 gulden, een eventueel bij te leveren schuifladder kostte 54 gulden. Tevens bood Van der Ploeg voor 2.450 gulden een tweewielige motorspuit aan, een zogeheten 'vuurvretter', die 'in draf' kon worden vervoerd, met een capaciteit van 650 liter per minuut. Op 22 juni 1926 vond de demonstratie plaats. In aanwezigheid van burgemeester en wethouders, raadsleden, de directeur van gemeentewerken en uiteraard het college van brandmeesters, werd bij de toren op de Markt en aan de Westhavenkade proefgedraaid. Dit alles verliep naar wens en na een korte vergadering op het stadhuis werd besloten tot aanschaf over te gaan. De Nieuwe Vlaardingsche Courant schreef: 'Voor de brandweer ongetwijfeld eene prachtige aanwinst, daar zij hierdoor in het bezit komt van het modernste bluschmateriaal'³¹.

Op de vraag aan oudere Vlaardingers welke brand zij zich nog het beste kunnen herinneren, komt stevast het antwoord 'de brand bij Hakbijl'. Hoewel latere branden in de stad omvangrijker zijn geweest (Kofa 1947), aangrijpend (Koningin Wilhelminahaven 1951), spectaculairder (Delta Chemie 1963) enzovoort, heeft de brand in de nacht van 11 op 12 februari 1929 bij Manufacturen- en Kleedingmagazijn L. Hakbijl, op de hoek van de Brede- en Smalle Havenstraat, de meeste indruk gemaakt. Om te beginnen was de winter van 1929 buitengewoon streng door een langdurige vorstperiode. De koudste tijd lag tussen 10 en 15 februari waarbij in ons land temperaturen werden gemeten van negentien graden onder nul! De vastenavond van 1929 zou de vaderlandse geschiedenis ingaan als de historische brandnacht, omdat in die ene nacht ook het stadhuis van Leiden, het Floratheater in Amsterdam en een gemeentecomplex, inclusief brandweerkazerne, te Gouda afbrandden. De Nieuwe Vlaardingsche Courant schreef nog diezelfde dag over de brand bij Hakbijl 'Groote brand, moeilijk blusschingswerk. Door de hevige vorst werd het blusschingswerk zeer bemoeilijkt. Alle water, zelfs dat zóó uit de pijpen spoot, veranderde direct in ijs. Ook de brandweerlieden geleken wel ijspoppen, zoo waren ze overdekt met ijs; de ijspegels hingen aan hun kleeren. Enkelen der brandweerlieden werden door de koude bevangen en moesten op het politiebureau en bij enkele winkeliers in de buurt even bijkomen. Waarlijk op heldhaftige wijze werd door onze brandweer het vuur bestreden, hetgeen evenwel niet kon verhinderen dat beide panden geheel uitbrandden. Een gezin, wonende in een steeg, welke woning grensde aan het getroffen pand, moest hun huis in de bittere koude verlaten, nauwelijks tijd hebbende wat kleeren aan te trekken. Dit gezin met zeven kinderen werd op het politiebureau ondergebracht. Ook voor de andere belendende panden werd gevreesd, want door den sterken Noord-Oostenwind werd de vuurzee steeds fel aangewakkerd. Velen stonden dan ook gereed om hun huis te verlaten. Het behoefde evenwel niet. De panden werden met een groote ijskorst overdekt en wellicht heeft die nog medegewerkt aan hun behoud. De oorzaak van den brand is onbekend'³². Op verzoek van opperbrandmeester Pieter van den Berg stemde burgemeester en wethouders er in toe dat aan de spuitgasten, die bij de brand dienst hadden gedaan, een dubbele vergoeding werd uitge-

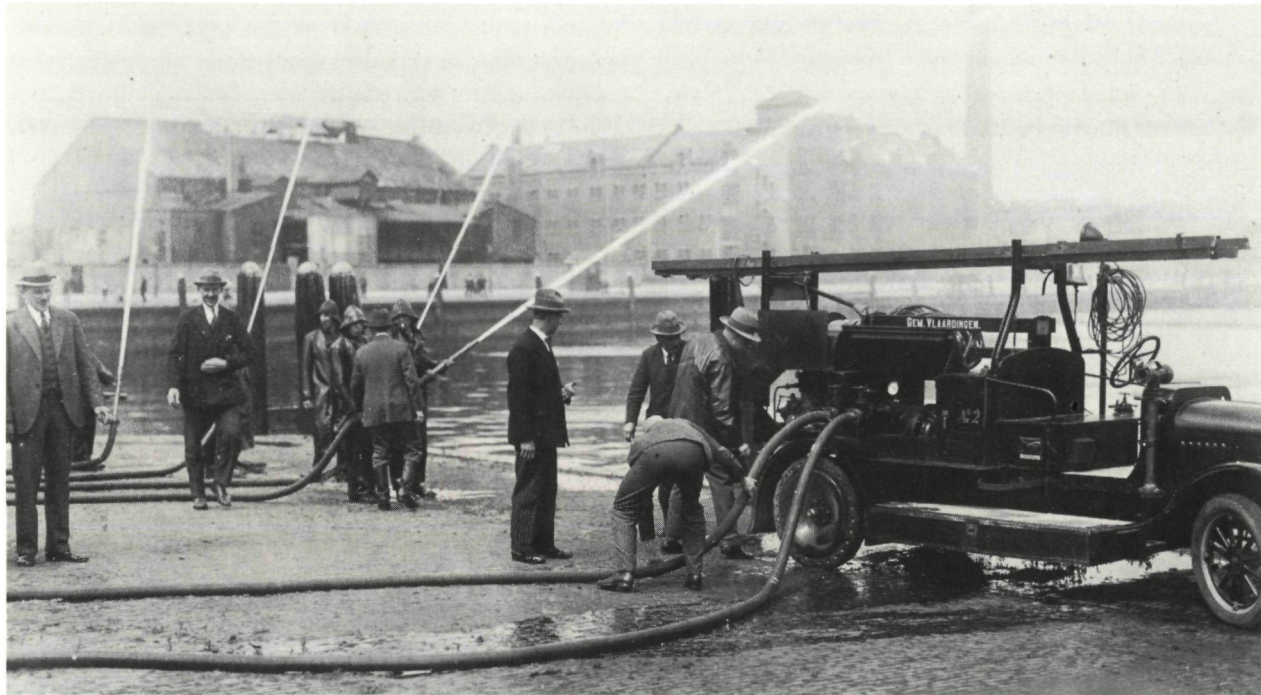
keerd. Het totale bedrag kwam hierdoor op 302 gulden en 80 cent³³. Ook de grote brand op 19 februari 1930 bij NV Jacob van Toor Oliegoedfabriek ('Kop' van Toor zei men in Vlaardingen) aan de Parallelweg dient apart gememoreerd te worden. Van het grote complex bleven alleen de puinhopen achter. Door grote voortvarendheid van de eigenaar werd de fabriek weer spoedig herbouwd. De meningen over de organisatie van het bluswerk bij deze brand waren verdeeld en ook onderling heerste er onenigheid. Gezamenlijke oefeningen kwamen nauwelijks voor, elke spuitgroep oefende apart. Op de organisatie van de brandweer was in ieder geval wel het één en ander aan te merken. Zo bestond het oefenen in feite alleen maar uit het proefdraaien van de motoren en het spuiten over de havenkaden. Nog in datzelfde jaar werd op 3 oktober, op initiatief van een aantal brandweerlieden, een vereniging opgericht om meer saamhorigheid onder het personeel te kweken. Men koos voor de veelbetekenende naam 'Door Oefening Vaardig'³⁴. De vereniging levert sindsdien regelmatig bijdragen aan het brandweergebeu-

ren, terwijl ook bij talrijke evenementen voor de vlaardingse gemeenschap DOV ook thans nog vaak van de partij is.

Op 10 september 1930 werden bij de firma Van der Ploeg een tweede autospuit, nu van het merk Chevrolet, en een 'vuurvreter' besteld voor in totaal 5.426 gulden³⁵. De 'Chevrolet' werd ondergebracht in het spuithuis aan de Markt en de 'vuurvreter' in het spuithuis aan de Eendrachtstraat. De T-Fordautospuit verhuisde van de Markt naar de Bleekstraat waardoor nu ook in het oostelijk stadsdeel een autospuit gestationeerd was. De 'Chevrolet' was jarenlang het paradepaardje van de vlaardingse vrijwillige brandweer en heeft tot 1959 trouw dienst gedaan. In dat jaar werd de autospuit verkocht aan de bedrijfsbrandweer van de Nieuwe Matex voor 2.500 gulden³⁶.

In september 1932 nam het gemeentebestuur op last van het Departement van Oorlog stappen om te komen tot de 'voorbereiding van maatregelen voor de bescher-

Een oefening met de eerste autospuit, ca. 1930.

Gebombardeerde huizen in de Kuiperstraat, 1940.

ming der bevolking tegen aanvallen uit de lucht'. Eerdere pogingen in 1927 hadden niets opgeleverd³⁷. Onder leiding van burgemeester A. van Walsum werd een gemeentelijke Commissie voor de Luchtbescherming in het leven geroepen. Na twee jaar was deze commissie met haar taak zover gevorderd dat de eerste oefening met gemeentelijke en particuliere hulpverleningsorganisaties kon plaatsvinden³⁸.

De crisis in de dertiger jaren ging aan de brandweer niet onopgemerkt voorbij. Ingaande 1 januari 1934 werden de vergoedingen met ca 10 procent verlaagd. Voor de vrijwilligers in de lagere rangen kwam de vergoeding per uur op 67 cent voor overdag, 80 cent voor 's nachts en 1 gulden en 12 cent voor de zondagen. Bij 'natte' oefeningen werd eveneens 67 cent uitgekeerd, bij 'droge' slechts 36 cent. De hoofdlieden ontvingen per jaar per persoon 18 gulden. Eerst op 1 maart 1940 werden deze bedragen verhoogd³⁹. In die magere jaren kon er maar weinig worden vernieuwd en uitgebreid.

Van de schiedamse brandweer werd een houten mechanische ladder overgenomen, die uitschuifbaar was tot een lengte van 18 meter. In 1937 werd deze met de hand verrijdbare ladder geplaatst op een Fordchassis, waardoor het transport naar de plaats des onheils sneller kon plaatsvinden. De speciale ploeg 'Ladder & Verlichting' zorgde voor het op- en afzetten, want daar kwamen heel wat handelingen aan te pas. Later werd ook de 'Deutz'-motorspuut uit 1912 op een Fordchassis geplaatst. Eerst medio 1946 werd deze spuit afgedankt.

De 10e mei 1940 was nog maar enkele uren oud toen een getroffen nederlands jachtvliegtuig neerstortte op één van de tanks van de Nieuwe Matex, zonder overigens brand te veroorzaken. Ook andere, op en rond de stad gegooide bommen veroorzaakten wel de nodige schade, maar geen brand. Op de 15e mei werd massaal hulp geboden bij de grote brand van Rotterdam, ontstaan door het bombardement op de binnenstad. Vlaardingse blusvoertuigen stonden opgesteld

aan de Westersingel om vandaar uit aan het bluswerk deel te nemen. Hoewel alle korpsen uit naburige gemeenten werden ingezet, stond men voor een hopeloze taak. Regelmatig moesten de brandweerlieden zich terugtrekken om niet door het opdringende vuur te worden ingesloten. Met ingehouden woede moest men aanzien dat langstreckende duitse rupsvoertuigen de brandslangen zonder pardon kapot reden. Dit alles was nog maar een voorproefje, want op 21 mei werd het tankpark van de Oude Matex door engelse vliegtuigen gebombardeerd. Een enorme brand was het gevolg, rookkolommen reikten hoog boven Vlaardingen uit. Het brandweerpersoneel en het materieel werd verzameld op de Markt. De gemeentelijke autoriteiten aarzelden of het korps wel aan dit gevaar mocht worden blootgesteld, maar uiteindelijk kwam toch de opdracht uit te rukken om in ieder geval de nabijgelegen fabriek van de ENCK te redden. Net op tijd kon een watergordijn worden gelegd. Steeds meer blusmaterieel werd op Duits bevel aangevoerd maar eerst na dagen blussen was de brand onder controle. De Duitse brandweercommandant, die de leiding bij deze brand op zich had genomen, kreeg later het IJzeren Kruis⁴⁰. De Vlaardingse binnenstad werd op 11 oktober 1940 in de avonden eveneens door Engelse bommen getroffen. Hiermee wilde de Engelse legerleiding het Nederlandse volk en de Duitse vijand duidelijk maken dat zij nog lang niet verslagen was. Deze wijze van propagandavoering werd echter niet door elke Nederlander in dank aanvaard! Enkele winkels, woonhuizen en kleine bedrijven aan de Hoogstraat, Kuiperstraat en Afrol veranderden in één grote puinhoop maar wonderwel ontstond er geen brand. Alleen de luchtbeschermingsdienst was lange tijd in touw om de zes doden te bergen en de vele gewonden uit de puinhopen te redden.

Op 1 augustus 1941 werd de gemeente Vlaardinger-Ambacht als gevolg van een Duitse maatregel geannexeerd door Vlaardingen. In Ambacht bestond de vrijwillige brandweer uit 23 man. Zij waren verenigd in de brandweerliedenvereniging 'Door Oefening Sterk'. Niet alle vrijwilligers waren met deze inlijving ingenomen. Slechts 12 brandweerlieden sloten zich bij het Vlaardingse korps aan⁴¹. Het materieel bestond uit een handbrandspuit, een tweewielige motorspuit, die bij het uitrukken werd voortgetrokken door een vrachtauto van Gemeentewerken, en een gloednieuwe Opel-

Het spuihuis aan de Markt, 1941.

autospuit, die juist voor de samenvoeging was aangekocht voor 9.000 gulden en geleverd door de firma Gebr. Kronenburg te Culemborg. Deze autospuit werd na de annexatie geleverd en gestationeerd in het spuihuis in de Bleekstraat. De T-Fordautospuit verhuisde naar een tot spuihuis verbouwde particuliere garage aan het Burgemeester de Bordesplein. De Opelautospuit is begin 1945 door de Duitsers gevorderd en nooit meer teruggevonden.

De stad bleef zelf voor groot oorlogsgeweld gespaard, maar regelmatig moest de Vlaardingse brandweer in actie komen in de naburige gemeenten Maassluis (18 maart 1943), Rotterdam-West (31 maart 1943) en Den Haag-Bezuidenhoutkwartier (3 maart 1945), in

alle gevallen als gevolg van zware bombardementen. Op 23 maart 1945 rukte de vlaardingse brandweer voor het laatst voor de gevolgen van oorlogsgeweld uit. Door een precisiebombardement van engelse jachtbommenwerpers ging de tot V1-rakettenbasis omgebouwde Sunlightzeepfabriek in vlammen op⁴². De toegesnelde brandweer kreeg van de bezetters echter geen toestemming het hevig brandende complex te blussen.

Met name sinds 1942 kende het korps een groot verloop: 18 leden werden tewerkgesteld in het kader van de Arbeitseinsatz in Frankrijk en Duitsland, één lid, Willem Anthonie Elen, werd wegens vermeende vijandelijke activiteiten gearresteerd. Elen stierf na tal van omzwervingen langs nederlandse en duitse gevangenis- en op 30 oktober 1944 in Blaichach van het commando Dachau. Van de tewerkgestelden kwamen twee korpsleden niet terug: Cornelis Korpel stierf op 4 mei 1944 in Tettngang, Jan Brinkman op 7 mei 1945 in Dortmund. Anderen maakten van deze open plaatsen gebruik door tot het korps toe te treden om aldus (hernieuwd) krijgsgevangenschap te ontlopen⁴³.

Op 5 mei 1945 werd ons land bevrijd. De brandweer kon zich weer uitsluitend gaan wijden aan het bestrijden van de rode haan in vredetijd. Hierop hoefde men niet lang te wachten: de hervormde kerk van Maasland ging op 18 juni 1945 geheel in vlammen op. Korpsen uit omliggende plaatsen boden massaal hulp. Zelfs canadese militairen werden bij het reddingswerk betrokken.

In de eerste na-oorlogse maanden kwamen talloze onderlinge wrijvingen uit de oorlog aan de oppervlakte. Tijdens interne vergaderingen ontstonden heftige discussies over de wijze waarop de leiding tijdens de oorlogsjaren had gefunctioneerd. Destijds was openlijke kritiek niet mogelijk, maar nu barstte die in alle hevigheid los. Kwaad bloed zette ook het uitblijven van de rehabilitatie van 2 brandweercollaga's die in 1942 uit de brandweerdienst waren gezet vanwege hun joodse afkomst. Wel werden na de oorlog 2 NSB-sympathisanten uit het korps ontslagen. De zaak werd op de spits gedreven toen de brandweerlieden besloten bij wijze van protest unaniem niet aan een uitgeschreven oefening deel te nemen. Deze onenigheid binnen het korps was voor de commandant aanleiding zijn functie

ter beschikking te stellen⁴⁴.

In de eerste na-oorlogse periode moest alles voorlopig bij het oude blijven. Voorjaar 1946 zag het college van burgemeester en wethouders kans de grote garage van de VAOM aan de Boslaan te huren. Op verzoek van de brandmeesters had het gemeentebestuur immers besloten het materieel centraal op te stellen. Tijdens een oefenavond in juni 1946 werd het volledige materieel naar dit nieuwe brandweeronderkomen overgebracht. Direct na de oorlog wees een onderzoek van de Inspectie voor het Brandweerwezen, een advieslichaam van het ministerie van Binnenlandse Zaken, uit dat het vlaardingse brandweermaterieel in het algemeen sterk

De 'kofa-brand', 1947.

verouderd was⁴⁵. Om enige verbetering hierin aan te brengen stelde de gemeenteraad een krediet van 6.385 gulden beschikbaar waardoor de op het Fordchassis gebouwde 'Deutz' uit 1912 kon worden vervangen door een gesloten opbouw met een bluspomp van 2.500 liter per minuut⁴⁶.

Op 20 november 1947 beleefde Vlaardingen de tot op heden grootste na-oorlogse brand. Deze brand is bekend gebleven als de 'Kofa-brand'. Brandweerkorpsen uit Rotterdam, Schiedam en Maassluis verleenden assistentie. Het nieuwe paradepaardje van het korps kon niet ingeschakeld worden, ze stond voor reparatie bij de leverancier . . . Krantenkoppen luidden: 'brandweer vocht bijna drie uur tegen machtige vuurzee' en 'mannen vochten als leeuwen', maar ook werd melding

Suikerwerkfabriek De Valk aan de 1e Van Leyden Gaelstraat werd in 1954 volledig door brand verwoest.

gemaakt van het feit dat 16 alarmbellen niet hadden gefunctioneerd, waaronder die van de commandant. Deze verscheen eerst na de brand bij de rokende puinhopen . . .⁴⁷.

Sinds het einde van de vorige eeuw nam de vlaardingse bevolking gestaag toe. De stad werd uitgebreid met verschillende nieuwe wijken: rond 1900 de Oostwijk, later gevolgd door de Westwijk en Holy. De brandweerorganisatie moest door deze ontwikkelingen professioneler geleid worden, althans dat was de mening van burgemeester en wethouders. In de junivergadering van 1948 steunde de raad het collegevoorstel om een beroepscommandant aan te stellen. Dit stuitte op onverwacht verzet van de zijde van de brandmeesters, die meenden dat zij niet langer het vertrouwen van het stadsbestuur genoten. Zij dienden en bloc per 1 januari 1949 hun ontslag in. Later in het jaar voerde het gemeentebestuur de geraamde wedde weer van de gemeentebegroting af. Gedeputeerde Staten gingen met deze uitgave niet akkoord . . . Het college van brandmeesters verzocht hierop de collectieve ontslagaanvraag als niet geschreven te beschouwen . . .⁴⁸. Korte tijd later vond een kleine reorganisatie plaats, welke in hoofdzaak betrof een herziening van de rangindeling, de personeelsformatie en de vergoedingen. Eeuwenoude namen als bijvoorbeeld opperbrandmeester, hoofdman en pijphouder werden veranderd in respectievelijk commandant, onderbrandmeester en brandwacht. Alle vrijwilligers ontvingen in het vervolg een toelage per jaar, de lagere rangen tevens een uurvergoeding, afhankelijk van hun rang⁴⁹. Reeds begin 1949 werden er tevens plannen ontwikkeld voor de bouw van een nieuwe, moderne brandweerkazerne als onderdeel van een complex aan de Hoflaan, waarin ook de gemeentereiniging en de ambulancedienst zouden worden ondergebracht. Architect Jac. van der Vlis maakte het ontwerpplan. In het ontwerp werden ook vier woningen opgenomen voor personeelsleden van de Brandweer, de ambulancedienst, de Gemeentelijke Energie- en Waterleidingbedrijven en de verkeersdienst van de Gemeentepolitie. Aan het aannemersbedrijf Van der Wal en Woudenberg werd het werk uitbesteed. Op 27 januari 1951 werd het brandweeronderkomen in gebruik genomen. De officiële opening van het totale complex vond op 14 juli plaats. Deze dag werd opgeluisterd met o.m. brandweerwed-

strijden waaraan door 52 korpsen uit het hele land werd deelgenomen⁵⁰. De huisvestingsproblemen waren hiermee opgelost, maar niet voor lange tijd. In 1971, precies 20 jaar later, werd een houten 'barak' achter de kazerne geplaatst om de nieuwe, ruimtelijke knelpunten op te lossen. In deze barak werden de kantine, de werkplaats en instructielokalen ondergebracht. Reeds voor de officiële opening werd de kazerne bij een droevige gebeurtenis al gebruikt. Tijdens de bestrijding van een oliebrand in het noordoostelijk gedeelte van de Koningin Wilhelminahaven op 9 februari 1951 raakte een trekkermanschappenvoertuig te water. Zes brandweerlieden kwamen in de brandende olie terecht: 5 van hen kwamen om en 1 werd zwaar gewond. De verslagenheid was groot. De slachtoffers werden naar de brandweergarage overgebracht, die als chapelle ardente was ingericht. Enige dagen later werden zij onder enorme belangstelling in een gemeenschappelijk graf ter aarde besteld. Talloze delegaties van brandweerkorpsen uit binnen- en buitenland waren hierbij aanwezig⁵¹. Door het gedenkteken op hun laatste rustplaats en een naamplaat in de brandweerkazerne blijft de herinnering aan hen bewaard: Pieter van Delft, Mari Hendrikus Kok, Albert Hendrik Maat, Pieter Batenburg en Herman Westdijk. Het werk van de brandweer bleek ook later niet zonder gevaar want door een tragisch ongeval tijdens een oefening verloor op 5 oktober 1978 de beroepsbrandwacht Eldert Harreman het leven.

Na de nieuwbouw volgde de vernieuwing en uitbreiding van het materieel. Een geheel nieuwe Austin-autospuiter werd in 1951 aangeschaft, in 1953 volgde de eerste volautomatische autoladder met een lengte van 27 meter. Dit materieel kwam goed van pas bij enkele grote branden, zoals bij de Suikerwerf fabriek De Valk (16 december 1954), De Hollandse Pelmolen (4 september 1957) en Meubelfabriek De Berk (4 januari 1958). Een dankbare directie van de 'Pelmolen' schonk aan het korps voor haar krachtadig optreden een plaque⁵². De vlaardingse brandweer nam op 24 oktober 1958 haar eerste gecombineerde hogedruk/lagedruk-autospuiter in gebruik. Branden werden steeds efficiënter aangepakt. Al lang was er geen sprake meer van het gezegde: 'bij een kleine brand weinig en bij een grote brand veel water'. Verschillende nieuwe opleidingen deden bij de brandweer hun intrede. Regelmatig wer-

den nu ook paraatheidsoefeningen gehouden: bij een slooprijp pand werd bijvoorbeeld een ramp in scène gezet, compleet met pseudo-slachtoffers, waarna op de alarmbel werd gedrukt...⁵³.

De laatste vijftien jaren van de ruim vier eeuwen beschreven plaatselijke brandweergeschiedenis zijn misschien wel de meest bewogen jaren geweest. Ingrijpende reorganisaties, indrukwekkende branden, en niet te vergeten de eeuwfeestherdenking vonden in deze periode plaats. Eind 1961 vonden tussen het stadsbestuur en de leiding van het brandweerkorps besprekingen plaats over een reorganisatie van de brandweer. De technische ontwikkelingen en de opmars van nieuwe industrieën stelde aan het vrijwilligerskorps steeds hogere eisen. Bovendien nam de organieke sterkte voortdurend toe: inmiddels waren er 107 vrijwilligers. De leiding van de brandweer was nu ook van mening dat een professionelere organisatie noodzaak was. De brandweerleiding adviseerde het gemeentebestuur een zelfstandige gemeentelijke dienst voor alle brandweertaken in het leven te roepen. Met behoud van het vrijwillig karakter zou aan de Brandweer een beroepskern van 5 personen moeten worden toegevoegd. Op 6 juni 1963 stemde de raad zonder hoofdelijke stemming in met deze plannen. Op 1 januari 1964 werd het 'Reglement voor het beroepspersoneel van de brandweer' van kracht, het reglement voor de vrijwilligers werd aangepast. Met deze nieuwe voorschriften verdween het sinds 1741 ingestelde college van brandmeesters. De leiding kwam nu in handen van de 'staf van de brandweer'⁵⁴. Begin 1965 deden de eerste vijf beroepsbrandweerlieden hun intrede in het vlaardingse brandweerkorps, in augustus gevolgd door de eerste administrateur in vaste dienst. Het vertrek van ir J. G. Scheen als commandant in 1973 was aanleiding voor het gemeentebestuur om de functie van vrijwillig commandant om te zetten in die van beroepscommandant. P. de Jong werd de eerste vlaardingse beroepsbrandweercommandant.

Vóór dit alles zijn beslag kreeg maakte Vlaarding op 5 november 1963 een spectaculaire brand mee waarvan de gevolgen tot in de vergaderzalen van de Staten Generaal doorklonken⁵⁵. Deze brand ontstond in een opslagloods met mengmeststoffen van Delta Chemie aan de Maassluisdijk. Na een vergeefse aanpak door

Inwerkingstelling van de nieuwe alarmcentrale in de brandweerkazerne door burgemeester mr J. Heusdens, 1972.

de bedrijfsbrandweer volgde groot alarm voor de vlaardingse brandweer. Later verleenden ook de korpsen van Schiedam en Rotterdam bijstand. Door de zuidoostenwind werden vrijkomende schadelijke, geelbruine wolken richting Maasland en het Westland gedreven. Voortdurende metingen van de graad van de vervuiling waren voor het gemeentebestuur alarmerend genoeg om de commissaris van de koningin in de provincie Zuid-Holland in te lichten. Deze stelde de 'Waarschuwingsregeling bij vredesrampen' in werking, die in het leven was geroepen na de watersnoodramp van 1953. Op grond hiervan werden allerlei instanties gewaarschuwd. Bewoners van Maasland en van de in de Zuidbuurt gelegen boerderijen kregen het advies ramen en deuren gesloten te houden en het vee op stal te halen. Intussen spotten de ingezette brandweerkorpsen

tonnen water op de opgeslagen mengmeststoffen. De slechts op korte afstand van de Westwijk voorbijtrekkende giftige rookwolken maakten geen slachtoffers: Vlaardingen en het Westland bleven voor een ramp gespaard. Om ca 18.00 uur was de ontleding (d.i. brand bij mengmest) tot staan gebracht⁵⁶. Het rampterrein werd nog dezelfde dag bezocht door minister-president V. Marijnen, vergezeld door mr E. Toxopeus, minister van binnenlandse zaken, en mr J. Klaassens, commissaris van de koningin in Zuid-Holland.

Ook deze brand wees weer op het belang van een goede samenwerking tussen de brandweerkorpsen van naburige gemeenten. In 1970 resulteerde deze ontwikkeling in de oprichting van de Brandweergemeenschap Noordelijke Delta. Na verloop van tijd

sloten zich hierbij ruim twintig gemeenten aan, waaronder ook Vlaardingen. Rotterdam werd de centrumgemeente. De rotterdamse brandweercommandant werd tevens regionaal commandant⁵⁷. Minder bedreigend, maar wel hardnekkig was de brand bij Leijendekkers' Zakkenhandel op 24 mei 1966 aan de Koningin Wilhelminahaven, waarvan het nablussen duurde tot 10 juni! In de loop van de jaren vijftig vestigden zich tal van bedrijven in de nieuwe industriewijk Vettenoord. Één van die ondernemingen zou een goede 'klant' worden van de brandweer. In de op een buitenterrein opgeslagen rubbervoorraden brak regelmatig brand uit. Dat veroorzaakte enorme rookwolken die tot in de wijde omtrek zichtbaar waren. Op 3 juni 1973 werd hier de laatste brand geblust. Het bedrijf verhuisde spoedig hierna naar Limburg. Op hetzelfde industriegebied legde een grote brand op 22 juni 1970 de productieafdeling van een accufabriek in de as. Een gesmolten stuk metaal in de vorm van een rode haan in de hal van het kantoor herinnert aan deze catastrofe. Met name deze brand gaf de stoot tot de oprichting van de Stichting Bedrijfsbrandweer Vlaardingen. Deze bedrijfsbrandweer treedt inmiddels met eigen korpsleden en materieel op in drie vlaardingse industriegebieden, namelijk Vettenoord, de Vergulde Hand en Het Scheur.

Branden waarbij slachtoffers te betreuren zijn, leveren de meest nare ervaringen op. De vlaardingse brandweer ontkwam (en ontkomt . . .) niet aan dit soort confrontaties. Twee kinderen van 3 en 5 jaar kwamen bij een betrekkelijk kleine brand op 25 mei 1969 aan de Voorstraat door verstikking om het leven en een 3-jarig jongetje verloor het leven bij een brand op 15 juli 1971 in de Trompstraat. Bij een uitslaande brand op 2 oktober 1979 in de Nic. Beetsstraat waren zelfs verscheidene doden en zwaargewonden te betreuren.

Op 27 oktober 1972 werd bij de vlaardingse brandweer een nieuwe fase ingeluid door de ingebruikneming van een draadloze alarmeringsinstallatie en een noodstroomvoorziening. Niet langer werden brandweerlieden thuis gealarmeerd door brandbellen, die vanuit het politiebureau werden bediend. In de brandweerkazerne werd een permanent bemande telefooncentrale gevestigd. Een telefoonnummer werd speciaal gereserveerd voor brandmeldingen. Bij een melding kunnen de brandweerlieden direct opgeroepen worden

door een zogeheten pieper. Deze compacte vestzakontvanger heeft het voordeel dat zij tussen de kleding kan worden meegedragen. Op uitgebreide schaal werd via pers, door posters bij instellingen en op gemeentelijke voertuigen en door de verspreiding van duizenden telefoonstickers de aandacht van het publiek gevraagd voor het gewijzigde alarmnummer⁵⁸. Ook de jongste taken van de brandweer mogen in dit artikel niet ontbreken. Door brandweerdikers en technische hulpverleners wordt hulp geboden bij respectievelijk water- en verkeersongevallen. Speciale voertuigen staan hen hierbij ter beschikking⁵⁹. Succesvol was de redding van 2 te water geraakte automobilisten in 1971 en 1977. Zowel bij de Vlaardingen-700-feesten in 1973 als bij het eeuwfeest van het brandweerkorps zelf in 1974 werd door het brandweerkorps uitvoerig stilgestaan. Zo werden bij de viering van het 700-jarig bestaan van de stad spuitwedstrijden voor de jeugd georganiseerd en een actief aandeel geleverd aan een optocht en aan de manifestatie 'Vlaardingen Present'⁶⁰. Ook werd in 1973 het koperen jubileum gevierd van de Jeugdbrandweer met een landelijke wedstrijd waaraan door 42 jeugdbrandweerkorpsen werd deelgenomen⁶¹. Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de brandweerverordening van 1874 vond naast de gebruikelijke brandweerdemonstraties ook een herdenkingsplechtigheid plaats in de aula van de Algemene Begraafplaats aan het Emaus ter nagedachtenis van omgekomen brandweercollega's⁶².

Dit artikel heeft in zeer grote lijnen de historie van de vlaardingse brandweer tot ca 1975 beschreven. Het brandweerkorps stond in 1975 aan de vooravond van een nieuwe, grootscheepse reorganisatie, waarbij het vrijwillige karakter steeds verder losgelaten werd. Hoe langer hoe meer gingen beroepsbrandweerlieden het gezicht van de brandweer bepalen. Ondanks alle ontwikkelingen, die niet altijd even rimpelloos verliepen, zal de burgerij altijd moeten en kunnen rekenen op een paraat korps dat steeds haar taak zal blijven verrichten volgens haar meest bekende doelstelling: het redden van mens en dier . . .

Noten

- 1 C. Postma, Verzamelde gegevens over de vlaardingse brandweer. In *Rotterdams Parool*, 12, 13, 14 en 18 mei 1955.
- 2 Albert Brouwer en Ingena Vellekoop, Spaans benauwd (Vlaardingen 1984), blz. 55.
- 3 Als noot 1.
- 4 Ibidem.
- 5 Ibidem.
- 6 Ibidem.
- 7 Ibidem.
- 8 Ibidem.
- 9 Keurboek, 1712-1795. Archieven Stadsbestuur Vlaardingen, inv. Hoogendijk (Vlaardingen 1912), nr. 54.
- 10 F. Binnendijk Hzn, Een halve eeuw Vlaardingsche brandweer 1874-1924. Vlaardingen 1924.
- 11 Notulen gemeenteraad, 23 september 1850. Archieven Gemeentebestuur Vlaardingen 1813-1962 (hierna te noemen AGV 1813-1962), voorlopig inv. nr. 79.
- 12 Notulen gemeenteraad, 31 juli 1873. AGV 1813-1962, voorlopig inv. nr. 12.
- 13 Als noot 1.
- 14 Ibidem.
- 15 A. Bijl Mz. Beeldverhaal van Vlaardingen, deel 3 (Vlaardingen 1968), blz. 12 en 50.
- 16 Als noot 10.
- 17 Jan P. van de Voort, Het vlaardingse bedrijf De Zeeman, 1821-1979. In: *Historisch Jaarboek Vlaardingen 1979*, (Vlaardingen 1979), blz. 118.
- 18 Als noot 10.
- 19 Ibidem.
- 20 Ibidem.
- 21 Notulen College van Brandmeesters, 7 juni 1907 Archief College van Brandmeesters, 1797-1946 (hierna te noemen ACB) (Vlaardingen, z.j.), inv. nr. 6.
- 22 Als noot 10.
- 23 Dossier 287, brief van 8 april 1920. AGV 1813-1962, voorlopig inv. nr. 1191.
- 24 Als noot 10.
- 25 Ibidem.
- 26 Nieuwe Vlaardingsche Courant (hierna te noemen NVC), 10 augustus 1912.
- 27 Notulen College van Brandmeesters, 19 mei 1916. ACB, inv. nr. 7.
- 28 Dossier 282, brief van 15 mei 1916. AGV 1813-1962, voorlopig inv. nr. 1061.
- 29 NVC, 6 november 1931.
- 30 Notulen College van Brandmeesters, 16 juni 1926. ACB, inv. nr. 7.
- 31 NVC, 24 juni 1926.
- 32 NVC, 12 februari 1929.
- 33 Notulen College van Brandmeesters, 20 februari 1929. ACB, inv. nr. 7.
- 34 C. W. Verhulst, Gedenkboek 40 jaar 'Door Oefening Vaardig'. Vlaardingen, 1970.
- 35 Notulen College van Brandmeesters, 10 september 1930. ACB, inv. nr. 7.
- 36 Dossier 236, brief van 30 oktober 1959. Archief van het Gemeentebestuur van Vlaardingen, 1963-1969, (hierna te noemen AGV 1963-1969), inv. Van Everdingen nr. 236.
- 37 Archief van de Luchtbeschermingsdienst (Vlaardingen z.j.), inv. nr. 1.
- 38 NVC, 17 september 1934.
- 39 Notulen gemeenteraad, 9 april 1940, AGV 1813-1962, voorlopig inv. nr. 73.
- 40 C. W. Verhulst, Brandweer Vlaardingen 1940-1945. In: *Informatiebulletin Brandweer Vlaardingen 1985* (nr. 56), blz. 12-16.
- 41 Dossier 167, brief van 26 september 1941. AGV 1813-1962, voorlopig inv. nr. 1787.
- 42 Theo J. Poelstra, Vlaardingen 1940-1945. In: *Historisch Jaarboek 1985*, (Vlaardingen 1985), blz. 120.
- 43 Notulen College van Brandmeesters, 16 juni 1943. ACB, inv. nr. 8.
- 44 Dossier 167, brief van 3 september 1945. AGV, voorl. inv. nr. 1840.
- 45 College van Brandmeesters, 23 januari 1946. ACB, inv. nr. 8.
- 46 Notulen gemeenteraad, 17 juli 1946. AGV 1813-1962, voorlopig inv. nr. 75.
- 47 NVC, 21 november 1947.
- 48 Dossier 236, brief van 8 november 1948. AGV 1963-1969, inv. Van Everdingen nr. 236.
- 49 Notulen gemeenteraad, 17 juli 1946. AGV 1813-1962, voorlopig inv. nr. 75.
- 50 NVC, 16 juli 1951.
- 51 NVC, 14 februari 1951.
- 52 Kroniek van Vlaardingen van Drukkerij Van Dooren 1959 (Vlaardingen 1960), 3 maart.
- 53 *Informatiebulletin Brandweer Vlaardingen 1972* januari (nr. 4), blz. 7 en 8.
- 54 Notulen gemeenteraad, 6 juni 1963. AGV 1963-1969, inv. Van Everdingen nr. 1.
- 55 Notulen Tweede Kamer der Staten Generaal, 6 november 1963.
- 56 J. Broekman, Grote branden in de lage landen, Brand Delta Chemie. Lelystad, 1985.
- 57 Voorlichtingsbrochure Brandweergemeenschap Noordelijke Delta. Rotterdam, 1974.
- 58 NVC, 25 en 27 oktober 1972.
- 59 Jaarverslag 1984 Brandweer Vlaardingen.
- 60 *Informatiebulletin Brandweer Vlaardingen*, 1973 oktober (nr. 11), blz. 5 en 6.
- 61 *Informatiebulletin Brandweer Vlaardingen*, 1973 juli (nr. 10), blz. 5 en 6.
- 62 *Informatiebulletin Brandweer Vlaardingen*, 1974 oktober/november (nr. 15), blz. 4 en 5.